

Kafka v rouše havraním

Ostravské Divadlo Petra Bezruče vstoupilo do nového roku intenzivně a energicky, premiérou scénické adaptace Kafkova nedokončeného románu **Proces**. Umělecký šéf jedné z nejvýznamnějších moravskoslezských kumpanií a režisér inscenace Jan Holec navázal na dlouhodobou dramaturgickou linii, věnovanou klíčovými díly světové prózy. Po mikrokosmech Mary Shelley a Fjodora Michajloviče Dostojevského zevrubně ohledává divadelní možnosti tvorby nejproslulejšího domácího německy píšícího autora. Jak je Holcovým dobrým zvykem, nesáhl po žádné z početné řádky dosud existujících dramatinací, z nichž zejména ta Schormova dlouhá léta okupuje česká jeviště, a statečně se vrhl do tvorby verze vlastní.

Danse macabre mezi pitevnými stoly. Zleva Jáchym Kučera, Kateřina Krejčí a Tomáš Čapek
FOTO MARTIN ŠPELDA

Holcova interpretace vrcholného Kafkova díla je obtěžkána identickými atributy jako předchozí části volného dramaturgického cyklu v jeho režii. Patří k nim evidentní pokora k původnímu dílu, nezpochybnitelná inklinace k transcendentálním přesahům i jednoznačná snaha o současnou výpověď. Klasická literatura se tak stává prostředkem k dialogu ryze soudobému. Divadlo příkladně staví komunikační mosty mezi epochami, generacemi i různými estetikami, aniž by se dopouštělo povrchních aktualizací. Rubem primárně racionální Holcovy pitvy je pak riziko akademického chladu. Zavládla u Bezručů doba ledová?

Scénická adaptace rámcově respektuje románovou strukturu a zdařile si pohrává s divákovými vstupními předpoklady, leč nevychází jim otrocky vstříc. Režie rafinovaně modeluje kafkovské balábile jako makabrozní spirálu plíživě houstnoucí hrůzy. Expresionistické mechanismy tu fungují nejen jako odkaz na dobu vzniku originálu, ale především coby nadčasové a obecně srozumitelné principy formulace dramatického děje. Tvůrcům však rozhodně nejde o samoúčelné strašení, sázku na komerční jistotu ani o atraktivní doplněk k povinné maturitní četbě, jejich čtení Kafky je mnohem komplexnější a míří k hloubkové revizi stádnosti dnešní společnosti. Inscenace nahlíží autorův odkaz z řady překvapivých perspektiv, pozorně si všímá Kafkových inspiračních

zdrojů i jeho vlivu na popkulturu posledního století a nachází funkční paralely s řadou dalších, tematicky spřízněných děl.

Ústřední postava Josefa K. ožívá coby svérázná variace archetypálního Everymana, jehož fatální životní odysea je lemována sérií setkání s řadou alegorických postav. Jeho prostřednictvím postupně odhalujeme principy vládnoucí moci, do jeho duše však nahlížet nepotřebujeme, neboť by klidně mohla být tou naší. Titulní procedura tentokrát není označením pro soudní přelíčení, ale lakonicky definuje podstatu děje, totiž kontinuální hrdinův přerod v živoucí symbol odporu proti sociálnímu útlaku, jenž je vykoupen šílenstvím a osobní zkáзой. Připomíná vám to něco? Ano, Holcova tvůrčí vize se v mnohém inspiroje nejen snímkem Todda Phillipse *Joker* (2019), jenž razantně redefinuje zrod nejznámějšího batmanovského antagonisty, ale především jeho klasickými předobrazy, perlami z portfolia režiséra Martina Scorseseho *Král komedie* (1982) a *Taxikář* (1976).

Výprava Jána Tereby, který se už ve specifických prostorech divadla ideálně zabydlel, prakticky a s náležitou ironií nakládá s řadou stylistických klišé: přítomny jsou samozřejmě mikrofony, tradiční výrazné líčení, černo-bílé ladění kostýmů i scény, nahota i pohrávání si s filmovou estetikou. Dominantní patologická sterilita je naštěstí nárazově rozbíjena nervními filmovými projekcemi Kristiána Šmulíka. Bezručovský Gesamtkunstwerk obnáší i nejedno zábavné pomrknutí směrem ke kolegům: v dílčím prvku je například rozmarně persiflována scénografie Svatopluka Sládečka z Mikuláškova projektu *Korespondence V + W*.

Inscenace zároveň přináší dobrou zprávu o synergii ansámblu a jeho ideového atamana. Intelaktuální konstrukt suverénně válkuje tendenci planě psychologizovat, v hereckém výrazu logicky převažuje exprese nad intimními ponory. Jáchym Kučera v hlavní roli pomocí vnějších prostředků a úporně vemlouvavé díkce zodpovědně rýsuje původně amébovitého tvora, jemuž se pozvolna ostří rysy do finální podoby osudově revoltujícího hrdiny. Coby mnohohlavá hladová saň jej postupně požívá výborně sehraný tým vedlejších postav. Zejména Kateřina Krejčí, Alexandra Palátínusová, Jakub Burýšek či Ondřej Brett prokazují enormní cit pro pravidla stylu i schopnost briskně se převtělovat do širokého spektra charakterů.

Ostravskému Procesu by sice zcela jistě prospělo důslednější prokrácení textu i zrušení divadelní pauzy, jež zbytečně retarduje spád večera. V zásadních aspektech se však nepochybně jedná o interpretaci odvážnou i originální, sebevědomě argumentovanou a veskrze inspirativní. Navrhují neminout!

Divadlo Petra Bezruče, Ostrava – Franz Kafka: Proces. Dramatizace a režie Jan Holec, dramaturgie Peter Galdík, scéna a kostýmy Ján Tereba, hudba Ivan Acher. Premiéra 27. ledna 2023.

Autor: Petr KlariN Klár

Publikováno: 19. února 2023, divadelni-noviny.cz